Turkish Studies Social Sciences

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3245-3261

DOI: 10.29228/TurkishStudies.39407

ISSN: 2667-5617

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 21.10.2019

✓ Accepted/Kabul: 25.12.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (01.11.2019)-Referee 2 (23.12.2019)

This article was checked by iThenticate.

İKLİM ÖZELLİKLERİNİN ORTAÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENME VE ÖĞRETME PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ*

Songül MOLLAZADE** - Mehmet Sait ŞAHİNALP***

ÖZ

Doğal ortam özelliklerinden biri olan iklim, insanoğlunun birçok sosyal ve ekonomik faaliyetini etkilemektedir. İklimin etkilediği insan faaliyetlerinden biri de eğitim ve öğretimdir. İklim özelliklerinin sert olup olmaması, eğitim-öğretim faaliyetlerini etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bunun yanında iklim elemanlarının mevsimlere, aylara ve günlere göre değişiklik göstermesi, eğitim-öğretimin temel iki unsuru olan öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonu üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Bu çalışmada Şanlıurfa ili sınırları içerisinde görülen iklim özelliklerinin ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi ortaya konulmuştur. İl sınırları içinde görülen iklim özelliklerinin mevsimlere göre etkisinin öğrenci ve öğretmenleri ne şekilde etkilediğini sonuçlarıyla ortaya koymak, iklim özelliklerinin avantaj ve dezavantajlarına göre planlamaların yapılmasına katkı sağlamak, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Şanlıurfa ili sınırları içinde tabakalı örnekleme metodu kullanılarak, farklı iklimik özelliklere sahip farklı jeomorfolojik birim (dağ, plato, ova) ve yükseltilerde yer alan 5 farklı türde, 10 orta öğretim okulu belirlenmiştir. Bu okullarda 228 öğrenci, 101 öğretmene 329 anket uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcılar, iklimin ulaşım ve okulların yer seçimi konusunda eğitim faaliyetlerini olumlu etkilediğini belirtirken, ders performansı konusunda olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Uygulanan anket sonuçlarına göre öğrencilerin %56.15'i,

* Bu makale, Mollazade, S., (2019). "Doğal Ortamın Ortaöğretim Düzeyindeki Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi: Şanlıurfa Örneği" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı) başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Uzman, E-posta: son_gulcevik@hotmail.com

*** Prof. Dr., Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü. E-posta: sahin alp@harran.edu.tr

öğretmenlerin ise %66.34'ü Şanlıurfa'da hakim olan iklim özelliklerinin eğitim-öğretim faaliyetlerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %46'sı ders performansının en yüksek olduğu mevsimin kış olduğunu ifade ederken, %28'i ilkbahar, %21'i sonbahar ve %5'i ise yaz olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde öğretmenlerin de %46'sı kış %36'sı sonbahar, %18'i ilkbahar ve %1'i ise yaz mevsiminde ders performansının en yüksek olduğunu ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Eğitim, İklim, Şanlıurfa.

THE EFFECT OF CLIMATIC CHARACTERISTICS ON LEARNING AND TEACHING PERFORMANCE OF STUDENTS AND TEACHERS AT HIGH SCHOOLS: A CASE STUDY OF SANLIURFA

ABSTRACT

Climate, which is one of the characteristics of the natural environment, affects many social and economic activities of human beings. One of the human activities affected by the climate is education and training. Whether the climatic characteristics are harsh or not is one of the most important factors affecting educational activities. In addition, variability of climate elements depending to seasons, months and days has an important impact on the motivation of students and teachers who are two main elements of education and training activities. In this study, the effects of climatic characteristics on the education and training activities at the high school education level within the borders of Sanliurfa province was revealed. The main purpose of the research is to contribute to the planning of education-training activities by revealing how climatic characteristics that prevalent in provincial boundaries, affects students and teachers, and also its advantages and disadvantages depending to the seasons. Using the stratified sampling method within the boundaries of the province of Sanliurfa, 10 high schools consist of 5 different types situated in different geomorphological units (mountain, plateau, plain) and elevations with different climatic characteristics were identified. In these schools, a total of 329 questionnaires were conducted to 228 students and 101 teachers. The data obtained from the questionnaires were analyzed with statistical methods and the results were obtained. The participants stated that climate has a positive effect on education in transportation and school location, while it has a negative effect on course performance. According to the results of the survey, 56.15% of the students and 66.34% of the teachers stated that the climatic characteristics prevailing in Sanliurfa have a negative effect on educational activities. 32% of the students and 35% of the teachers stated that climatic characteristics negatively affect the lesson performance. While the 46% of students stated that the season with the highest performance is winter, 28% stated that it is spring, 21% is autumn and 5% is summer, and in the same way 46% of teachers stated that it is winter, 36% is autumn, 18% is spring and 1% is summer.

STRUCTURED ABSTRACT

Climate, which is one of the characteristics of the natural environment, affects many social and economic activities of human beings. Many scholar argued effect of climate on social structures of communities and their behaviours. Especially environmental determinist scholar such as Avicenna, Ibn Khaldun, Machiavelli and Huntington are pointed out that climatic characteristics of place have a significant role on dissemination or disappearance of civilizations, human behaviour and performance, even on skin color and pysical appearance of people. One of the human activities affected by the climate is education and training activities. Whether the climatic characteristics are harsh or not is one of the most important factors affecting educational activities. In addition, variability of climatic elements according to seasons, months and days have an important impact on the motivation of students and teachers, who are the two main elements of education and training activities. In this study, the effects of climatic characteristics on education and training activities at the high school education level within the borders of Sanliurfa province were revealed. The main purpose of the research is to contribute to the planning of education-training activities by revealing how climatic characteristics that prevalent in provincial boundaries, affect students and teachers, their learning and teaching performance and also its advantages and disadvantages depending to the seasons. By using the stratified sampling method within the boundaries of the province of Sanliurfa, 10 high schools consist of 5 different types situated in different geomorphological units (mountain, plateau, plain) and elevations with different climatic characteristics were identified. In these schools, a total of 329 questionnaires were conducted to 228 students and 101 teachers. The results of study were obtained by analyzing the data obtained from questionnaires with statistical methods.

Type of climate prevails in Şanlıurfa province can be characterized by transition type between Mediterranean and continental climate due to province's location. In this type of climate, summers are hot and long, winters are temperate and rainy, springs and autumns are relatively short and rainy. Average annual temprature of province is 18.3°C, however, average annual temperatures declines from south to north compatible with increases in elevation. Daily maximum temperatures can rise up to over 45°C in summers, however, temperatures rarely fall below zero in winters. The avarage annual precipitation is 451mm and this amount increases from south to north unlike average annual temperatures and also compatible with increases in elevation. While the most rainy season is winter, the least rainy season is summer. Most of the precipitation falls are in the form of rain, however snowfalls are very rare.

According to results obtained, 48.7% of students and 66.3% of teachers stated that natural environment features such as geologic, geomorphologic, hyrographic climatic, etc. have an significant effect on learning-teaching activities. The participants also stated that climate has a significant effect on education, transportation and school location. The students and teacher also stated that climatic characteristics has a negative effect on course performance. The results of the survey show that, 56.15% of the students and 66.34% of the

teachers adopt that the climatic characteristics prevailing in Sanliurfa have a negative effect on educational activities. 31.5% of the students and 38.6% of the teachers stated that climatic characteristics in particular affect the lesson performance. Results also shows that learning performance of students and teaching performance of teachers changes depending to seasons and different waether conditions of seasons.

46% of students and teachers stated that the season with the highest performance is winter. The students and teachers were also questioned by different questions about some different weather conditions in winter to measure their attitudes. The question about sunny days in winter season was replied by 69.74% of students and 73.36% of teachers as learning-teaching performance would be high. The positive answers given by students about cold days is 53.51%, rainy days is 56.58%, snowy days is 50.43%, cloudy days is 49.12% while share of positive answers given by teachers about cold days is 64.35%, rainy days is 50.49%, snowy days is 36.63%, cloudy days is 34.65%.

Spring is the 2nd highest performance season in learning to the students (28%), however, the 3rd highest performance season in teaching to the teachers (18%) according to their choice among four season. The share of positive answers given to the question about learning performance in sunny days in spring by students is 65,35%, in rainy days in spring is 64.92% while the share of teachers answered positively for sunny days is 80.19% and rainy days is 72.23%.

Autumn is the 3rd highest performance season in learning to the students (21%), however, the 2nd highest performance season in teaching to the teachers (36%) according to their choice among four season. The share of positive answers given to the question about learning performance in sunny days of autumn by students is 60,08%, rainy days is 56,14%, cloudy days is 54.39%, hot days is 46.49%, while the share of teachers answered positively for sunny days is 84.16%, rainy days is 61.38%, cloudy days is 42.57% and hot days is 56.43%.

Summer is the lowest performance season for both students to learn (5%) and teachers to teach (1%). As the hottest area of Turkey, hot climatic conditions prevailing from May to September in Sanliurfa, decline learning and teaching performance in different ways. The share of negative answers given to the question about learning performance in dusty days of summer by students is 80.7%, hot days is 75.43%, humid days is 62.72% and cloudy days is 53.51%, while the share of negative answers given by teachers about dusty days is 94.05%, hot days is 95.05%, humid days is 87.13% and cloudy days is 61.38%.

Keywords: Geography, Education, Climate, Sanliurfa.

A- Giriş

Herhangi bir bölgenin fiziki coğrafya şartları, o bölgede yaşayan nüfusun dağılışına, yerleşmelerin kuruluş ve gelişimine, ekonomi, eğitim ve ulaşım faaliyetlerine yön vermektedir. Bu yön verme etkisi yerleşme ve yerleşmelerdeki kullanım alanı isimlerinden (Günel vd., 2011: 464-465) müzik özelliklerine (Şahinalp, 2012: 634-635) ve herhangi bir alanda o mekâna has bir

kültürün oluşmasına kadar birçok alanda görülebilmektedir. Orta Çağ'da Batı dünyasının ünlü düşünürü Machiavelli ile Doğu dünyasının ünlü düşünür ve bilgini İbn-i Sina, doğal ortam olaylarının insanların sosyal yaşantısının şekillenmesi üzerinde etkisi olduğunu ifade etmiştir. Yine aynı şekilde İbn-i Haldun da yaşanan doğal ortamın insanların karakteri ve davranışlarını etkilediğini ifade etmiştir (Karnıbüyük, 2018: 244; Temurçin ve Keçeli, 2015: 118). Çevresel determinizmi savunan coğrafyacılar, iklimin insanların karakter yapısını ve davranışlarını şekillendirdiğini, hatta deri rengi ve görüşlerinin bile iklimin etkisiyle ortaya çıktığını ifade etmiştir. İklimin insan üzerindeki belirleyici etkisini ileri süren bu görüş "klimatik kontrol" olarak ifade edilmektedir (Şahin ve Belge, 2016: 446). İbn Haldun'un yaptığı iklim tasnifine göre yeryüzünde yedi iklim bölgesi bulunmaktadır. Yine yaşanan iklim bölgesi insanların sosyal yaşamını karakterize etmektedir (Tümerterkin ve Özgüç, 2014: 200-206).

İnsan davranışlarını etkisi altına alan doğal unsurların en başında iklim gelmektedir (Karakuş, 2013: 100). İklim; beşeri, ekonomik ve sosyal faaliyetler üzerinde birçok açıdan etkilidir. İklim bu etkisini özellikle 20.yy'dan sonra iklim değişikliği ve beraberinde getirdiği sosyal, ekonomik ve çevresel problemler ile belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Günümüzde can ve mal kaybına sebep olan doğal afetler ve sağlık problemlerinin birçoğu yaşanan iklim değişikliğinin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Atay, Tüvan, Demir, Balta, 2012: 1). Huntington, yaşanan iklim özelliklerinin medeniyetlerin ortaya çıkması veya kaybolması üzerinde önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Huntington'a göre ayrıca, hava sıcaklığı insanın enerjisini ve hareket kabiliyetini de etkilemekte ve bu durum mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir (Huntington, 1915: 218-219).

İklim elemanları, insanın yaşamsal faaliyetlerinden olan eğitim-öğretimi doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Aşırı sıcak, aşırı soğuk, nemli vb. gibi hava koşulları, algı ve dikkat üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı öğrenme ve öğretme performansını doğrudan etkilemektedir. Çünkü belirli bir sıcaklıktan sonra insanın algılama kapasitesi ve performansı düşebilmektedir. İnsanlardan en iyi performans 19-20°C sıcaklıkta ve %40-60 oranında nemli hava koşullarında alınmaktadır. Sıcaklık 26°C'ye ulaştığında performans %20 düşmektedir (Ekinci, 2011: 19). Bu bilgiye dayanarak sıcaklığın öğrenme ve öğretme verimliliği üzerinde doğrudan etkisi olabileceği sonucuna varılabilir.

İklim elemanlarından etkilenen bir başka unsur ise eğitim kurumlarının iç hava kalitesidir. Sıcaklık ile nemin, iç hava kalitesi ile doğrudan ilişkisi vardır. Hava sıcaklığı artınca, insanlarda "hasta bina sendromu" da artmaktadır. İç hava kalitesi bozukluğundan oluşan hasta bina sendromu, insanlarda baş ağrısı, öksürük, baş dönmesi gibi rahatsızlık belirtileri göstermekte ve bina terk edilince bu şikâyetler ortadan kalkmaktadır (Ekinci, 2011: 19). O halde iç hava kalitesi doğrudan iklim elemanlarından etkilenirken, dolaylı olarak da öğrenme ve öğretme performansını etkileyebilmektedir. Eğitim hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde işleyişi doğal ve beşerî çevre faktörlerin iyi analiz edilmesine bağlıdır (Akpınar, 2003: 171; Temurçin ve Şenol, 2008: 206). Eğitim fonksiyonunun kuruluş ve gelişmesini etkileyecek kararlar alınırken, alınacak kararların ne kadar büyük bir kitleyi ilgilendireceği asla göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle eğitim fonksiyonunun altyapısını teşkil eden doğal çevre özellikleri, büyük nüfus kitlesi adına hesaba katılmalı, verilen kararların hayati olabileceği de öngörülmelidir (Akdemir, 2013: 4). Bu çalışmada eğitim-öğretim faaliyetlerine beşeri ve ekonomik coğrafya unsurlarının etkisinden ziyade, doğal ortam unsurlarından olan iklim özelliklerinin etkisi üzerinde durulmuştur.

Şanlıurfa ilinde doğal ortam unsurları birçok açıdan eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olabilmektedir. Özellikle klimatolojik faktörler insanlar üzerinde bir takım etkiler oluşturmakta ve kişinin performansını etkilemektedir. Çünkü eğitim, performansın etkinliği ile doğru orantılı bir gelişmedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Şanlıurfa ilinde iklim özelliklerinin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkilerini coğrafi prensipler çerçevesinde ortaya koymaktır.

B- Metot

Çalışma alanını Şanlıurfa ilindeki farklı jeomorfolojik birim ve yükseltilerde bulunan ve dolayısıyla farklı hava koşullarına sahip, ortaöğretim kademesindeki okullar oluşturmaktadır. Bundan dolayı ortaöğretim kademesindeki öğrenci ve öğretmenlere yönelik anketler yapılmıştır. Çalışmanın evrenini, ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretmenlerin öğrenme ve öğretme performanslarını iklim şartları ile olan ilişkisi oluşturmaktadır. Bu nedenle 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa'da eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunan orta öğretim düzeyindeki 255 okul ve bu okullarda bulunan 147.541 öğrenci ve 6.916 öğretmen araştırmanın evreni içinde yer almaktadır. Evrenin örneklemini ise Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Fen Lisesi olmak üzere 10 okulda 228 öğrenci, 101 öğretmen oluşturmaktadır.

İl içerisinde değişiklik gösteren iklim koşullarının araştırmaya yansımaları ve çalışmanın farklı özellikler gösteren alanları temsil etmesi bakımından örneklem grubu ilin farklı alanlarından seçilmiştir. Özellikle il arazisinin güneyden kuzeye doğru ovalar, platolar ve dağlık alanlardan oluşması ve yine bu yönde yükseltinin artış göstermesi, iklim şartlarını da değiştirmektedir. Bu şartlar altında sıcaklık ortalamaları güneyden kuzeye doğru azalırken, yağış miktarında da artışlar olmaktadır. Topografik şartların iklim özelliklerinde değişimlere neden olmasından dolayı, örneklem grubunun temsil özelliğini arttırmak amacıyla ova, plato ve dağlık alanlarda yer almak üzere; ilin doğu, batı, kuzey, güney ve merkezi alanlarında yer alan 5 farklı tipte 10 lise örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Bu okullarda, toplamda uygulanan 329 anket analiz edilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

C- Araştırma Alanının Genel Doğal Ortam Özellikleri

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Şanlıurfa, doğudan Mardin, batıdan Gaziantep, kuzeydoğudan Diyarbakır, kuzeybatıdan Adıyaman illeri, güneyde ise Türkiye-Suriye devlet sınırı ile çevrilidir (Harita 1). Şanlıurfa ili sınırları içinde Mezozoik, Tersiyer ve Kuaterner'e ait çok çeşitli formasyonlar yer almaktadır (Akış, 2002: 21). Mesozoik yaşlı kalkerli, marnlı araziler Bozova ve Yaylak civarında görülürken, Tersiyer yaşlı araziler ise Halfeti, Akçakale, Tektek Platosu civarı ve Yaylak çevrelerinde görülmektedir. Kuaterner yaşlı sık ve gevşek dokulu alüvyonlardan oluşan araziler ise Fırat vadisinde, Harran ve Suruç ovalarında görülmektedir (Akış, 2002: 22). İlin merkezi alanlarından itibaren kuzeye, Karacadağ'a kadar olan geniş alanlarda Tersiyer sonu Kuaterner başında oluşmuş bazalt örtüleri yer almaktadır (Aytaç vd., 2016: 477). Araştırmamıza konu olan Şanlıurfa ilinin de içerisinde bulunduğu sahada güneyde ovalar ve kuzeyde platolar yer almaktadır. Genelde sade bir görünüme sahip olan Şanlıurfa arazisinin % 22'sini dağlık sahalar, % 61,7'sini plato sahaları ve % 16,3'ünü ovalık sahalar teşkil etmektedir. İl arazisi içine kuzeyde Karacadağ eteklerinden itibaren başlayarak güneydeki ovaların kuzeyine kadar yayılım gösteren platolar en geniş alanı kaplamaktadır. Bu platolar Siverek-Viranşehir, Urfa-Bozova (Baziki), Tektek (Çaykuyu) ve Halfeti (Birecik-Halfeti) platolarıdır (Günel ve Şahinalp, 2017: 19-20; Akış, 2002: 25). İlin güneyinde Ceylanpınar, Harran ve Suruç ovaları yer alırken, bu alanda ortalama yükselti 500 metre civarındadır. Ancak il sınırları içinde kuzeye ve bilhassa kuzeydoğuya doğru gidildikçe yükseltinin arttığı görülmektedir. Burada yer alan Karacadağ volkanik kütlesi 1957 metrelik yükseltisiyle yöredeki en yüksek noktaya tekabül etmektedir (Harita 2).

Harita 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Harita 2: Şanlıurfa İli ve Çevresinin Fiziki Haritası.

Kaynak: SRTM DEM verileri

Şanlıurfa'da yazlar kurak ve sıcak, kışlar yağışlı ne nispeten ılıman geçmektedir. Şanlıurfa'da ortalama en düşük sıcaklıklar Ocak (2 °C), Şubat (2,9 °C) ve Aralık (3,9 °C) aylarında görülürken; ortalama en yüksek sıcaklıklar Temmuz (38,7 °C), Ağustos (38,3 °C) ve Haziran (34,6 °C) aylarında görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değeri ise 18.3 °C'dir (Şekil 1).

Şekil 1: Şanlıurfa'nın Ortalama Sıcaklık ve Yağış Miktarının Aylara Göre Dağılışı (1929-2018)

Kaynak: MGM Şanlıurfa İstasyonu.

Harita 3: Şanlıurfa İlının Sıcaklık Haritası.

Kaynak: MGM Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü Verileri, SRTM DEM verileri

Güneyde Akçakale, Harran ve Ceylanpınar ilçeleri sıcaklık ortalamalarının yüksek olduğu alanlardır. Bu alanlarda yıllık ortalama sıcaklık 17°C ile 18°C civarındadır. İl sınırları içinde sıcaklık ortalamaları, yükseltinin güneyden kuzeye doğru artmasına bağlı olarak giderek düşmektedir. Karacadağ civarında yıllık ortalama sıcaklık 13°C'ye kadar düşmektedir (Çağlak vd., 2016: 363; Harita 3).

Şanlıurfa'da ortalama yıllık yağış miktarı 451mm civarındadır. Yıllık ortalama yağış miktarları yükselti ile doğru orantılı olarak güneyden kuzeye doğru artmaktadır. Yağışın en az düştüğü aylar Haziran (3.5 mm), Temmuz (0.6 mm), Ağustos (0.6 mm) ve Eylül (2,5 mm) iken, en fazla düştüğü aylar Aralık (80 mm), Ocak (88 mm) ve Şubat'a (69,2 mm) tekabül etmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı en az olduğu alanlar Akçakale (320 mm), Harran (361 mm) ve Ceylanpınar (379 mm) ilçeleri iken, en yüksek değerler ise Karacadağ (667 mm) ve çevresi ile Siverek (563 mm) ilçesinde görülmektedir (Şekil 1, Harita 4).

Harita 4: Şanlıurfa İlinin Yıllık Yağış Haritası.

Kaynak: MGM Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü Verileri, SRTM DEM verileri

Araştırma alanının yarı kurak bir bölgede yer almasından dolayı devamlı akarsuların sayısı çok azdır. İlin en önemli sürekli akarsuyu Fırat Nehri olup, plato ve ova yüzeylerinde çok sayıda dönemlik akarsu bulunmaktadır. Bu tip akarsular çoğunlukla plato alanlarında yer almaktadır (Şahinalp, 2007: 90).

D- Bulgular

İklim özelliklerinin, ortaöğretim düzeyindeki eğitim-öğretim faaliyetleri üzerindeki etkilerini ortaya koymak için Şanlıurfa genelinde ortaöğretimde öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı anketler uygulanmıştır. Katılımcılara “Yaşadığınız alanın iklim özellikleri eğitim-öğretim açısından

sizi nasıl etkiler?” ve “İklim özellikleri eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” gibi iklimin genel etkilerini belirlemeye yönelik soruları yöneltilmiştir. Genel sorular yöneltildikten sonra biraz daha ayrıntıya inilerek mevsim bazında öğrenme ve öğretme performansı sorgulanmıştır. Son aşamada ise mevsimler bazında havanın güneşli, kapalı yağışlı, sıcak, nemli gibi özelliklerine dair ayrı ayrı sorular yöneltilmiş ve iklim elemanlarının eğitim-öğretim faaliyetlerine etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Öğrenci ve öğretmenlere yöneltilen “Doğal ortam unsurlarının (Jeoloji, Jeomorfoloji, Hidrografiya, Klimatoloji vb.) eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna öğrencilerin %48,68’i “etkili olabilir” yanıtını verirken, öğretmenlerin ise %66,34’ü “evet, kesinlikle etkilidir” yanıtını vermiştir.

Şanlıurfa ikliminin, öğrencilerin öğrenme performansı üzerinde nasıl bir etki bıraktığını ortaya koymak için katılımcı öğrencilere “Yaşadığınız alanın iklim özellikleri öğrenme açısından sizi nasıl etkiler?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%56,15) bulunduğu alanın iklim özelliklerinin öğrenmeyi olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Öğrencilerin %24,56’sı ise iklimin öğrenme performansını olumlu etkilediğini düşünmektedir. Öğrencilerin 44’ü (%19,3) ise iklimin eğitim-öğretim üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlere yöneltilen “iklim özellikleri öğretme performansını nasıl etkiler ?” sorusuna genel olarak, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%66,34) olumsuz ve çok olumsuz etkiler şıklarını tercih ettikleri görülmektedir. Öğretmenlerin %20,79’u olumlu ve çok olumlu etkilendiklerini belirtirken, %12,87’si ise iklimin öğretme performansı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Yaşadığınız Alanın İklim Özellikleri Öğrenme-Öğretme Performansı Açısından Sizi Nasıl Etkiler? Sorusuna Öğrenci ve Öğretmenleri Verdikleri Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018.

Şüphesiz ki, Şanlıurfa’da sıcak ve kurak geçen aylar ve bu aylarda hakim olan hava şartları, iklim özelliklerinin öğrenme ve öğretme performansını olumsuz etkilediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü eğitim öğretim zaman planlamasının tamamı her ne kadar yaz mevsime denk gelmese de, yazın sıcak ve bunaltıcı havanın insan psikolojisi üzerindeki olumsuz etkileri öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini düşürdüğü ve adaptasyonlarını zorlaştırdığı gibi, öğretmenlerin de performansını olumsuz yönde etkilemektedir. İklimin olumlu etkileri olduğuna

dair görüşün ortaya çıkması üzerinde de ise mevcut eğitim-öğretim zaman planlamasının payının olduğu düşünülmektedir. Ilıman geçen kış mevsimi ile ilkbahar ayları eğitim-öğretim açısından avantaj sağlamaktadır.

İklimin eğitim ve öğretim üzerinde hangi açıdan etkili olduğunu ortaya koymak amacıyla öğrenci ve öğretmenlere “İklim özellikleri eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde hangi açıdan etkili bir faktördür?” sorusu yöneltilmiştir. Yöneltilen sorularla iklimin, okul yer seçimi, ders performansı, ulaşım, derse katılım ve mimari üzerinde ne derece etkili olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Şanlıurfa’da öğrenciler iklimin en fazla ders performansı (%31,48) üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Ders performansını sırasıyla okul yer seçimi, ulaşım, derse katılım ve mimari seçenekleri takip etmektedir. Öğretmenler, öğrenciler ile aynı görüşte olup iklimin en fazla ders performansı (%38,61) üzerinde etkili olabileceğini düşünmektedir. İkinci olarak ulaşım yer alırken bunu okul yer seçimi ve derse katılım takip etmiştir. Ancak ankete katılan öğretmenler iklimin, mimari üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: İklim Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetleri Üzerinde Hangi Açıdan Etkili Bir Faktördür? Sorusuna Verilen Öğrenci Ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şanlıurfa’da öğrencilerin öğrenme performansının mevsimlere göre düşük ya da yüksek olmasını ortaya koymak amacı ile katılımcı öğrenci ve öğretmenlere öncelikle “Hangi mevsimde öğrenme-öğretme performansınız daha yüksektir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %46’sı bu soruya kış mevsimi cevabı verirken, %28’i ilkbahar, %21’i sonbahar ve %5’i ise yaz mevsimi cevabını vermiştir. Aynı soruya öğretmenlerin %46’sı kış, %36’sı sonbahar, %18’i ilkbahar ve %1’i yaz mevsimi cevabını vermiştir. Buna göre öğrencilerin öğrenme ve öğretmenlerin öğretme performansının en yüksek olduğu mevsimin kış olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4: Hangi Mevsimde Öğrenme-Öğretme Performansınız Daha Yüksektir?” Sorusuna Verilen Öğrenci ve Öğretmen Cevaplarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Anket Çalışması, 2018

Şanlıurfa'nın genel iklim özelliklerinin kış mevsiminde nispeten soğuk olması ve dolayısıyla aşırı soğuk havanın tesirinde kalmaması, öğretme faaliyetlerine olumlu bir ortam oluşturmalarının etkili olmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında öğrenme ve öğretme performansının sıcaklık ve yağış değerlerine göre farklılık gösterdiği de ortaya çıkmaktadır. Şanlıurfa'da öğrenciler öğrenme performansının, öğretmenler ise öğretme performansının en düşük olduğu mevsimin yaz olduğunu belirtmiştir. Bunda eğitim-öğretim döneminin başı ve sonlarında hakim olan sıcak hava şartlarının önemli bir etkisi bulunmaktadır. Çünkü özellikle yaz mevsiminde Basra Alçak Basınç alanının etkisi altına giren Şanlıurfa ilinde yaz mevsimi nispeten uzun olmakla birlikte sıcak ve kurak geçmektedir. Yağışların büyük çoğunluğu genellikle kış aylarında görülmekte olup, yaz mevsimi ise kurak geçmektedir (Çağlak vd., 2016: 361).

İklimin mevsimlere göre eğitim-öğretim faaliyetleri ile olan ilişkisi ve eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi; mevsim bazında sıcak, soğuk, yağmurlu, karlı, kapalı, nemli, tozlu ve güneşli havalarda öğrencilerin öğrenme ve öğretmenlerin de öğretme performanslarının yüksek olup olmadığına dair sorular yöneltilerek belirlenmeye çalışılmıştır.

1- Kış Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Kış mevsiminde güneşli, soğuk, yağmurlu ve karlı havaların öğrenme ve öğretme performansı üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

“Kışın güneşli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir” sorusuna öğrencilerin 92'si (%40,35) kesinlikle katılıyorum, 67'si (%29,39) katılıyorum, 29'u (%12,72) kesinlikle katılmıyorum, 40'ı (%17,54) katılmıyorum şıklarını tercih etmişlerdir. Öğretmenlerin ise 36'sı (%35,64) kesinlikle katılıyorum, 38'i (%37,62) katılıyorum, 8'i (%7,92) kesinlikle katılmıyorum, 19'u (%18,81) katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. Verilen yanıtlara dayanarak öğrencilerin ders çalışma performanslarının (%69,74) ve öğretmenlerin ders anlatma performanslarının (%73,36) en yüksek olduğunu hava şartının kışın güneşli hava olduğu ortaya çıkmaktadır.

“Kışın soğuk havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğrencilerin çoğunluğu (%53,51) kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum şıklarını tercih ederek kışın soğuk

havada ders çalışma isteklerinin daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %64,35'i ise kışın soğuk havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığını belirtmiştir.

“Kışın yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin %56,58'inin olumlu yönde cevap verdikleri görülürken, %43,43'ünün ise kışın yağmurlu havada ders çalışma isteklerinin düşük olduğu görülmektedir. Öğretmenler ise kışın yağmurlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olması konusunda kesinlik belirtmemektedir. Buna karşılık öğretmenlerin mutlak çoğunluğunun (%50,49) kışın yağmurlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olmadığı yönünde tercihte bulunduğu görülmektedir.

Kışın karlı havada ders anlatma ve ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğrencilerin 54'ü (%23,68) kesinlikle katılıyorum, 61'i (%26,75) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken; 57'si (%25) kesinlikle katılmıyorum, 56'sı (%24,56) katılmıyorum seçeneklerini tercih etmişlerdir. Buna göre öğrencilerin mutlak çoğunluğu, bu tür hava şartlarının öğrenme performanslarını olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Aynı soruya öğretmenlerin ise 12'si (%11,88) kesinlikle katılıyorum, 25'i (%24,75) katılıyorum seçeneklerini tercih ederken, 14'ü (%13,86) kesinlikle katılmıyorum, 50'si ise (%49,5) katılmıyorum seçeneğini işaretlemeyi tercih etmiştir. Buna göre öğretmenlerin kışın karlı havada öğretme performanslarının düştüğü ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca “kapalı havanın” ders çalışma ve ders anlatma performansı üzerindeki etkisini ölçmek amacı ile katılımcılara “kapalı havada ders çalışma-ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin %49,12'lik bir kısmı kapalı havada ders çalışma isteğinin yüksek olduğunu, %50,83'ü ise düşük olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin ise %34,65'inin kapalı havalarda ders anlatma isteğinin daha yüksek olduğu, %65,34'ünün ise düşük olduğu görülmektedir.

Kış mevsiminde öğrenci ve öğretmenlere yöneltilen sorular çerçevesinde genel olarak; öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu hava şartlarının kışın güneşli hava olduğu anlaşılmıştır.

2- Yaz Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Yaz mevsiminde tozlu, sıcak, kapalı ve nemli havaların ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

Yaz mevsiminin eğitim-öğretim üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere öncelikle “Yazın tozlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%80,7) kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ettiği görülürken, öğretmenlerin ise büyük çoğunluğunun (%94,05) yazın tozlu havada ders anlatma isteklerinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

“Yazın sıcak havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusuna öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%75,43) yazın sıcak havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ise büyük çoğunluğunun (% 95,05), yazın sıcak havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığı anlaşılmaktadır.

Yaz mevsimi için öğrencilere yöneltilen bir diğer seçenek ise “ yazın kapalı havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusudur. Öğrencilerin %53,51'i kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ederek yazın kapalı havada ders çalışma isteklerinin yüksek olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin ise büyük çoğunluğu (%61,38) kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerini tercih ederek, yazın kapalı havada ders anlatma isteğinin yüksek olmadığını belirtmiştir.

“Yazın nemli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” sorusunda öğrencilerin %62,72’sinin katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir. Öğretmenlerin de büyük çoğunluğu (%87,13) katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum seçeneklerini tercih etmiştir. Bu durum, yazın nemli havaların öğrencilerin ders çalışma isteklerini oldukça düşürdüğü gibi öğretmenlerin de ders anlatma isteklerini düşürdüğünü göstermektedir.

Araştırma sahasında yaz mevsimi için yöneltilen sorular ve verilen yanıtlar sonucunda, öğretmen ve öğrencilerin ders anlatma ve ders çalışma açısından yaz mevsiminden olumsuz etkilendiği anlaşılmıştır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerde en fazla yazın tozlu havaların (%80,7) ders çalışma isteğini olumsuz etkilediği anlaşılmış ve bunu sırayla sıcak hava (%75,43), nemli hava (%62,72) ve kapalı havanın (%53,51) takip ettiği görülmüştür. Öğretmenlerde ise en fazla yazın sıcak havaların (%95,05) ders anlatma performanslarını olumsuz etkilediği ve bunu sırayla tozlu hava (%94,05), nemli hava (%87,13) ve kapalı havanın (%61,38) takip ettiği görülmüştür.

3- İlkbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

İlkbahar mevsiminde güneşli ve yağmurlu havaların ders çalışma ve ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

İlkbaharın, eğitim-öğretim üzerine etkisini ortaya koymak amacı ile öğrencilere ve öğretmenlere öncelikle “ilkbaharda güneşli havalarda ders çalışma-ders anlatma isteğim daha yüksektir” seçeneği yöneltilmiştir. Öğrencilerin %65,35’inin İlkbahar mevsiminde güneşli havalarda ders çalışma performansının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ise %80,19’u güneşli havalarda ders anlatma isteğinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

“İlkbahar yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” Sorusuna öğrencilerin verdiği yanıtlara dayanarak ilkbaharda yağmurlu havada ders çalışma isteğinin daha yüksek (%64,92) olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ise %72,23’ünün ders anlatma potansiyelinin ilkbaharda yağmurlu havada arttığı sonucuna varılmaktadır.

4- Sonbahar Mevsimi Özelliklerinin Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisi

Sonbahar mevsiminde güneşli, yağmurlu, kapalı ve sıcak karakterli havaların öğrenciler üzerindeki ders çalışma ve öğretmenlerde ise ders anlatma isteği üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı sorular yöneltilmiştir.

“Sonbaharda güneşli havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” Sorusuna katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtlardan sonbahar güneşli havada öğrencilerin %60,08’inin ders çalışma isteklerinin, öğretmenlerin ise %84,16’sının ders anlatma performanslarının yüksek olduğu görülmüştür.

“Sonbaharda yağmurlu havada ders çalışma isteğim daha yüksektir” sorusuna verilen yanıtlardan öğrencilerin %56,14’ü, öğretmenlerin ise %61,38’inin ders çalışma ve ders anlatma isteklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

“Sonbaharda kapalı havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” şeklindeki soruyu öğrencilerin 59’u (%25,88) kesinlikle katılıyorum, 65’i (%28,51) katılıyorum seçeneğini işaretlemek suretiyle cevaplamıştır. Kesinlikle katılmıyorum diyenlerin sayısı 47 iken (%20,61), katılmıyorum diyenlerin sayısı 57’dir (%25). Bu oranlara göre öğrencilerin toplamda %54,39’unun sonbaharda kapalı havada ders çalışma performansının yüksek olduğuna dair yorum yapılabilir. Araştırma sahasında görev yapmakta olan öğretmenlere yöneltilen “sonbaharda kapalı havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının 13 (%12,87), katılıyorum diyenlerin sayısının 30 (%29,7), kesinlikle

katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin 15 (%14,85) ve katılmıyorum şeklinde cevap verenlerin sayısının ise 43 (%42,57) olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında öğretmenlerin %42,57'sinin sonbahar mevsiminde kapalı havalarda ders anlatma isteğinin yüksek, %57,42'sinin ise düşük olduğu sonucuna varılmaktadır.

“Sonbaharda sıcak havada ders çalışma isteğim daha yüksektir.” şeklindeki anket sorusunda öğrencilerin 48'i (%21,05) kesinlikle katılıyorum, 58'i (%25,44) katılıyorum seçeneklerini işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum diyen öğrencilerin sayısı 63 (%27,63), katılmıyorum diyenlerin sayısı 59'dur (%25,94). Buna göre öğrencilerin toplamda %46,49'unun sonbaharda sıcak havada ders çalışma performansının yüksek olduğu, %53,57'sinin ise düşük olduğu değerlendirmesini yapmak mümkündür. Öğretmenlere yöneltilen “sonbaharda sıcak havada ders anlatma isteğim daha yüksektir.” sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; kesinlikle katılıyorum diyenlerin sayısının 16 (%15,84), katılıyorum diyenlerin sayısının 41 (%40,59), kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin 9 (%8,91) ve katılmıyorum şeklinde cevap verenlerin sayısının ise 35 (%34,65) olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle öğretmenlerin %56,43'ünün sonbahar mevsimindeki sıcak havalarda ders anlatma isteğinin yüksek, %43,56'sının ise düşük olduğu değerlendirmesini yapmak mümkün hale gelmektedir.

Araştırma sahasında sonbaharda farklı karakterdeki havaların güneşli, yağmurlu, kapalı, sıcak) ders çalışma ve ders anlatma performansı üzerindeki etkisi için öğrenci ve öğretmenlere sorular yöneltilmiştir. Elde edilen bulgulardan, öğrencilerde ders çalışma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli havada (%60,08), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar sıcak havada (%53,57) olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerde, ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli hava (%84,16), en düşük olduğu hava karakterinin ise sonbahar kapalı hava (%57,42) olduğu görülmektedir.

E- Sonuç ve Öneriler

Yerleşmelerin üzerinde bulunduğu sahaların doğal ortam özellikleri, beşeri ve ekonomik faaliyetler üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu çerçeveden bakıldığında insan-doğal ortam etkileşiminin bir sonucu olarak, eğitim-öğretim faaliyetlerinin de doğal ortamdan bağımsız bir şekilde gelişmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu hususta İbn-i Haldun, iklim ile ilgili üç alanda yaklaşımda bulunmuştur. Bunlardan ilki iklim şartlarının insanın fiziki özelliklerine tesiridir. Nitekim sıcaklık ile insanların ten ve göz rengi ve derinin kalınlığı ile sıkı bir ilişkinin olduğunu ileri sürmüştür. İkincisi, iklimin insanın ruh yapısı ile ilgilidir. Sıcaklık ve soğukluğun insanların ruh hali, zihinsel ve ahlaklarını tesir ettiğini iddia etmiştir. İbn-i Haldun'a göre iklimin temel elemanlarından olan sıcaklık ve nemli hava, insanların vücutlarında birtakım değişimlere yol açarak, insanı dolaylı olarak ahlaki ve duygusal yönden etkilemektedir. Bu bakımdan sıcak ve soğuk iklimlerde, sahil, dağ ve yüksek kesimlerde yaşayan insanlarda birtakım duygusal farklılıklarının olduğunu ileri sürmüştür (Şahin ve Belge, 2016, s. 450). Bu bakımdan insanların fizyolojik ve ruhsal yapıları ile iklim arasında sıkı bir ilişki olduğu gibi, iklim ile beşeri unsur ve ürünler arasında güçlü bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda okul binalarının konumu, sınıfların konumu ve ebatı, pencerelerin konumu ve boyutu, iklimin insan üzerinde oluşturduğu fiziksel ve psikolojik etkiler gibi konular iklim etkisinin dikkate alınması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yapılan anketler sonucunda katılımcılara yöneltilen genel bir soruda, katılımcıların büyük çoğunluğu doğal ortam özelliklerinin eğitim-öğretim faaliyetleri üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir.

Katılımcılar tarafından çok sıcak ve kurak bir karaktere sahip olduğu düşünülen Şanlıurfa ikliminin, ders performansı üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü yazın sıcak ve bunaltıcı havanın psikoloji üzerindeki olumsuz etkileri öğrencilerin eğitim-öğretime

hazırbulunuşluluk düzeyini olumsuz etkilerken adaptasyonu zorlaştırmakta ve öğrenme-öğretme performansını düşürmektedir. Aynı şekilde okul ve sınıf ortamları da öğrenci ve öğretmenlerin algı, dikkat ve odaklanması üzerinde etki oluşturabilmektedir. Şanlıurfa’da eğitim-öğretim planlaması yapılırken, eğitim ortamları düzenlenirken iklimin insan üzerindeki oluşturduğu fiziksel ve psikolojik etkiler dikkate alınarak, özellikle okul binalarının eğitim-öğretim faaliyetleri için en iyi donanımda olabilmesi, sınıf cephesi ve büyüklüğünün doğru tespiti, sınıflarda yer alacak pencerelerin yönü ve boyutu konularında coğrafi perspektif göz önünde bulundurulması gerektiği kanaatindeyiz.

Katılımcıların öğrenme ve öğretme performansının en yüksek olduğu mevsimin kış olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle kış mevsiminin ılık karakterde olmasının eğitim-öğretim faaliyetleri açısından ulaşım ve derse katılım noktasında avantaj sağladığı söylenebilir.

Mevsimlere göre farklı hava şartlarının katılımcıların öğrenme ve öğretme üzerindeki etkisinin incelendiği sorulara verilen yanıtlardan yola çıkarak her hava şartının öğrenci ve öğretmen performansı üzerinde az ya da çok etkiler oluşturduğu söylenebilir. Kış mevsiminde öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu vaktin “kışın güneşli hava” olduğu anlaşılmaktadır. Yaz mevsiminde öğrenciler en fazla tozlu havaların (%80,7) ders çalışma isteğini olumsuz etkilediğini düşünürken, öğretmenlerde ise en fazla yazın sıcak havaların (%95,05) ders anlatma isteklerini olumsuz etkilediğini düşünmektedir. İlkbahar mevsiminde katılımcıların güneşli havalarda ders çalışma ve ders anlatma performansının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Sonbahar mevsiminde katılımcılarda ders çalışma ve ders anlatma isteğinin en yüksek olduğu hava karakterinin sonbahar güneşli hava olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca kapalı havada öğrencilerin ders çalışma ve öğretmenlerin ders anlatma performansının genel olarak düşük olduğu görülmektedir.

Elde edilen bulgulara bakarak Şanlıurfa’daki iklim özelliklerinin ortaöğretim kademesinde eğitim-öğretim faaliyetleri açısından avantaj ve dezavantaj oluşturduğu anlaşılmaktadır. Şanlıurfa’da iklim özelliklerinin eğitim-öğretim üzerindeki etkisinden yola çıkarak birtakım öneriler sunulabilir.

Eğitim-öğretim zaman planlamasının veya bazı önemli sınavların tüm ülke için genel olmaktan ziyade mekânsal iklim farklılıklarını da göz önünde bulundurarak esnek bir şekilde yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir. Çünkü iklim, bölgeden bölgeye, ilden ile farklılık göstermektedir. Örneğin, ortaöğretim öğrencileri için önemli olan ve her yerde aynı anda uygulanan YKS’nin haziran ayında yapılması, sıcak ve bunaltıcı bir iklim koşulunun hâkim olduğu Şanlıurfa ilinde öğrenciler için dezavantaj oluşturabilmektedir.

Ayrıca eğitim kurumlarında binaların, sınıfların ve pencerelerin ışık, gölge durumu ve iç hava kalitesi dikkate alınarak mekânın iklim karakterine uygun bir şekilde inşa edilmesi daha uygun olacaktır. Binalar, bir birine yakın olmaktan ziyade, belli aralıklarla yapılmalıdır. Yeni inşa edilecek okul binalarının bu özellikler dikkate alınarak inşa edilmesi gerekirken, mevcut okullarda ise fizibilite çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, İ. O. (2013). Şehirsiz fonksiyonlar-doğal ortam ilişkileri: Elazığ eğitim fonksiyonu örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1): 1-18.
- Akış, A. (2002). *GAP’ın Şanlıurfa ili sosyo-ekonomik coğrafyasına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Akpınar, E. (2003). Kelkit ilçesinde coğrafi faktörlerin örgün eğitim üzerindeki etkileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 8(10): 171-188.
- Atay, H. Tüvan, A. Demir, Ö. ve Balta, İ. (2012) *İklim değişikliğinin sağlık üzerine etkileri*. Meteoroloji Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü, Ankara.
- Aytaç, S., Yetmen H., Şahinalp M. S., Benek S., Elmastaş N., Özcanlı M., Şahap A. (2016). Harran Üniversitesi Osmanbey Kampüsü'nün (Şanlıurfa) Fiziki Coğrafyası, *ASOS Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 4(36): 473-506.
- Çağlak, S. Özlü, T. ve Gündüz, S. (2016). Şanlıurfa ili iklim özelliklerinin enterpolasyon teknikleri ile analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45): 360-372.
- Ekinci, C.E. (2011). Biyoharmoloji: Genel bir bakış. www.tavsiyedyorum.com, 1-35.
- Günel, V., Şahinalp, M. S. ve Güzel, A. (2011). Coğrafi ortamın şehrsel mekân adlarına etkisi: Şanlıurfa şehri örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1):463 -508.
- Günel, V. ve Şahinalp, M. S. (2017). "Coğrafi yapı ve tabiatın sunduklarıyla Şanlıurfa". *81 İlde Kültür ve Şehir: Şanlıurfa*, M. Eriş, (ed.). Şanlıurfa, Şanlıurfa Valiliği Yayınları, 17-34.
- Huntington, E. (1915). *Civilization and Climate*, Yale University Press, New Haven.
- Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29): 97-116.
- Karnbüyük, M. (2018). Montesquieu'nün iklim teorisi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, II(2): 239-262.
- MGM, Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü.
- SRTM (The NASA Shuttle Radar Topographic Mission), NASA.
- Şahin, C. ve Belge, R.(2016). İbn Haldun'da coğrafi determinizm. *Akademik Bakış Dergisi* (57): 439-467.
- Şahinalp, M. S. (2007). Neden ve sonuçları ile Şanlıurfa'da yaşanan sel felaketi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (49): 89-122.
- Şahinalp, M. S. (2012). Müzik coğrafyası açısından bir araştırma: Doğal ortam özelliklerinin türkü sözleri üzerindeki etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5 (7): 633-661.
- Temurçin, K.ve Şenol, P. (2008). Kırsal alanda kamusal hizmet sunumlarındaki dönüşümün mekânsal etkileri: Isparta ili örneği. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18): 195-214.
- Temurçin, K. ve Keçeli, K. (2015). Bir davranışsal coğrafya çalışması: Isparta şehri örneğinde uluslararası öğrencilerin kentsel mekân algısı. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36): 117-138.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2014). *Coğrafya: Geçmiş, Kavramlar, Coğrafyacılar*, Çantay Kitabevi, İstanbul.